

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง พัฒนาการและปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรียน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพัฒนาการและปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรียนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยพื้นที่ในการศึกษาคือ กลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรียนตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sample) ครั้วเริ่มต้นแบบจำนวน 5 ครั้วเรือน และใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และแนวการสังเกตเป็นเครื่องมือในการศึกษา มีการสัมภาษณ์สมาชิกจาก 5 ครั้วเรือนต้นแบบของกลุ่ม รวมทั้งสัมภาษณ์นักส่งเสริมวิชาการเกษตร (เกษตรตำบล) และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่า พัฒนาการของกลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรียน แบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันนำมาสู่ความสำเร็จของกลุ่มในปัจจุบัน กล่าวคือ ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2539-2541) จะเริ่มต้นมาจากการที่เกษตรกรเริ่มศึกษาและทดลองเพาะเห็ดฟางเป็นอาชีพเสริมจากการรับจ้างและทำนา ด้วยเหตุที่ไม่ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพหลัก และได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรหันมาเพาะเห็ดฟางจึง ได้แก่ ความต้องการให้ครอบครัวอยู่รอดและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่อมาในช่วงที่ 2 (พ.ศ.2542-2544) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ส่งเสริมความรู้และเงินทุน สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพอย่างจริงจัง รวมทั้งได้เป็นจุดสาธิตทางการเกษตรภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงประจำตำบล ทำให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นพัฒนาการไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มในช่วงนี้ ได้แก่ การได้รับความรู้และการสนับสนุนจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและผู้นำท้องถิ่นนั่นเอง ต่อมาในช่วงที่ 3 (พ.ศ.2545-2547) เป็นช่วงที่ตลาดมีปริมาณความต้องการผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องจากการที่กลุ่มเป็นจุดสาธิตของศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงประจำตำบล จึงทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จัก ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นกลุ่มเพื่อการค้าโดยใช้ชื่อว่า กลุ่มส่งเสริมการเพาะเห็ดฟางในโรงเรียนเพื่อการค้า เป็นการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในด้านการตลาด เพิ่มอำนาจต่อรองให้มีมากขึ้น และลดบทบาทของพ่อค้าคนกลาง ทำให้สมาชิกมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ และสุดท้ายในช่วงที่ 4 (พ.ศ.2548-2550) กลุ่มเพาะเห็ดฟางพัฒนาจนเข้มแข็ง ความเป็นอยู่ของสมาชิกมีความมั่นคงมากขึ้น มีการขยายโรงเรียนออกไปอีกมาก จนบางครั้งเรือนหันมาเพาะเห็ดฟางเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว และด้วยความโดดเด่นของกลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรียนนี้ จึงส่งผลให้ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงตำบลมาบโป่งได้รับการยกย่องให้เป็น

ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรดีเด่นของจังหวัดชลบุรี และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ในการประกวด ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรดีเด่นในระดับกลุ่ม 9 จังหวัด ด้วย

กลุ่มเพาะเห็ดฟางในโรงเรือน ของศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงตำบลมาบโป่งนี้มีความพยายามในการหาหนทางที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทั้งการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัย กระบวนการกลุ่ม เป็นสิ่งที่สำคัญในงานพัฒนา จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การเป็นกลุ่มไม่ได้หมายความว่าต้องทำงานร่วมกันในทุก ๆ กิจกรรม เพราะนั่นไม่อาจทำให้กลุ่มเข้มแข็งได้ การทำงานเป็นกลุ่มควรเป็นกิจกรรมที่ปัจเจกบุคคล หรือเกษตรกรเพียงครัวเรือนเดียวไม่อาจดำเนินการได้เองโดยลำพัง ซึ่งครัวเรือนต้นแบบทั้ง 5 ได้สะท้อนให้เห็นองค์ความรู้สำคัญนี้ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ครัวเรือนต้นแบบทั้ง 5 ยังได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจในความพอประมาณ พัฒนาต่อยอดมาสู่การเป็นวิถีชีวิตที่มีเหตุผลคือ มีสติ รอบคอบ ระวังระมัดระวัง และมีปัญญาคือความรู้จริง พร้อมทั้งมีคุณธรรมที่ดีงาม เช่น ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องสัมพันธ์กันตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง อันจะนำมาสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน